

แนวทางพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผาฮี้
ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

**Developmental Approaches for Cultural Tourism in Ban Phahee Community, Pong Ngam
District, Chiang Rai Province**

สมสฤทธิ์ ตามพันธุ์* สุวิชา เบญจพร พุฒิวงศ์ สิงห์ศักดิ์ ปัฐน์ ธวาทธ ฐิติวุฒิ วงษ์จันทร์เพ็ญ
จิรกฤต บุญศิริ นพอนันต์ สิริธัญยกันต์ และ พุทธรัชย์ คุรุตั้ง

Somsarit Tanapan^{*} Suwicha Benjaporn Puttiwong Singsat Pat Thuvathon Thitiwut Wongchanphen
Jirakrit Boonsiri Nopanan Sirithanyakant and Puttaluk Kutting

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย
Faculty of Architecture, Rangsit University, PathumThani, Thailand

^{*}Corresponding author, E-mail: Somsaritrsu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของชาวอำเภอบ้านผาฮี้จากอดีตจนถึงปัจจุบันสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) เพื่อนำเสนอการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสู่กระบวนการออกแบบ จากประเด็นปัญหาด้านกิจกรรมประเพณีดั้งเดิมของชาวอำเภอกำลังเลือนหายและอาจหายไปตามยุคสมัย จึงได้นำมาศึกษาวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมเอาไว้และนำมาซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชน มีวิธีการดำเนินงานวิจัยโดยการศึกษาข้อมูลทางกายภาพ ทฤษฎีจินตภาพเมือง ศึกษาประเด็นปัญหาในพื้นที่ ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทฤษฎีการวางผังเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ให้มีความเหมาะสมและมีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต ผลการศึกษา พบว่าชุมชนผาฮี้ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาใกล้ชายแดนพม่ามีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยว การเกษตรและวัฒนธรรม แต่เนื่องจากกาลเวลาและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้วัฒนธรรมของอำเภอละเลือนหายไปทั้งนี้การอนุรักษ์ประเพณีงานเทศกาลและกิจกรรมต่าง ๆ แบบดั้งเดิมของชาวอำเภอบ้านผาฮี้ เช่น การทำนํ้ามนต์ให้บริสุทธิ์ การเดินผ่านประตูผี การตำข้าวปุก และการเดินระบำไม้ไผ่ จะสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมของอำเภอบ้านผาฮี้แบบดั้งเดิมไว้ได้และยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนผาฮี้ โดยเสนอแนะแนวทางออกแบบเบื้องต้นเป็น 3 จุด ประกอบไปด้วยจุดที่ 1 พื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว จุดที่ 2 พื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวอำเภอบ้านผาฮี้ เพื่อส่งเสริมประเพณีที่มีความสำคัญของชาวอำเภอบ้านผาฮี้ และจุดที่ 3 จุดส่งเสริมการท่องเที่ยวและศึกษาวิถีชีวิต เพื่อส่งเสริมวิถี

ชีวิตดั้งเดิมของชาวอาข่า โดยทั้ง 3 พื้นที่จะเป็นแหล่งการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ใหม่ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญของชาวอาข่าเอาไว้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ้านผาศี วัฒนธรรมของชาวอาข่า

Abstract

This research was conducted with the main objectives of 1) studying the way of life and cultural context of the Akha community from the past to the present to promote culture tourism in the area and 2) presenting guidelines for future planning for the Phahee community and designing architecture that could help promote culture tourism in the area. Physical surveying of the area was utilized as one of the research instruments in obtaining information from physical analysis, culture tourism theories, and planning and designing of public urban space theories. The analyzed information was then used as a reference for the architectural planning and design for the community. The results showed that the Phahee community, which is situated on the mountains near the border of Myanmar, was remarkable for its tourism, agriculture and culture. Nevertheless, due to the passage of time and ever-changing society, the culture of Akha has been fading away. In order to promote tourism in the area, multiple aspects of Akha traditions, festivals, and activities such as “Purification with Holy Water”, “Walking through Pratoophe”, “Tumkhaopuk”, and “Bamboo Dance” are adapted and modified to suit the modern era while still preserving and presenting the old way of the festivals and activities. Furthermore, designs for multiple areas were recommended to accommodate the potential influx of tourists. The research proposed the design of three areas including a welcoming area, a traditional culture area, and an ‘Akha’s way of life’ area. The proposed design was aimed to help the community to manage cultural tourism in the area to promote tourism activities such as culture learning, shopping and tourism as well as preserve the Akha culture in order to strengthen the Phahee community’s economy.

Keywords: Culture Tourism, Ban Phahee, Akha Culture.

1. บทนำ

ชุมชนบ้านผาศี อำเภอแม่สาย ตำบลโป่งงาม เป็นชุมชนขนาดเล็ก ประกอบไปด้วยกลุ่มกะเหรี่ยงอาข่า มีทั้งหมด 164 ครัวเรือนมีจำนวนประชากรทั้งหมด 590 คน ชาย 308 คน หญิง 282 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม, 2562) ราวปี พ.ศ. 2465 ได้อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนาในประเทศจีนโดยสมัยก่อนดำรงชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอย โดยกลุ่มชาวอาข่ามีกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมที่น่าสนใจคือ 1) การชำระล้างด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ดังที่แสดงในรูปที่ 1 2) การลอดประตูผีดังที่แสดงในรูปที่ 2 3) การดำข้าวปักคั้งที่แสดงในรูปที่ 3 4) การเดินรำกระทุ้งไม้ไผ่ ดังที่แสดงในรูปที่ 4

รูปที่ 1 แสดงภาพกิจกรรมบริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์
ที่มา : วานเสสา สมัคสรุดิ (2560)

รูปที่ 2 แสดงภาพกิจกรรมบริเวณประตูดผี
ที่มา : mambobtv (2562)

รูปที่ 3 แสดงภาพกิจกรรมการตำข้าวบู้ก
ที่มา : วานเสสา สมัคสรุดิ (2560)

รูปที่ 4 แสดงภาพกิจกรรมการเดินรำกระทู้งไม้ไผ่
ที่มา : วานเสสา สมัคสรุดิ (2560)

โดยในที่นี่ได้มีการนำกิจกรรมทางประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ชาวอาข่ารวมถึงกิจกรรมทางประเพณีเหล่านี้ชาวอาข่าสามารถทำร่วมกับบุคคลภายนอกได้เพื่อความเป็นสิริมงคลรวมถึงการอำลาเพื่อให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพจากการศึกษากิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรมพบได้ว่าตามความเชื่อของชาวอาข่า 1) กิจกรรมชำระล้างด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อจะใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์และบริเวณหน้าเพื่อจะได้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ 2) กิจกรรมการลอดประตูดผี โดยตามความเชื่อการลอดประตูดผีจะทำให้เจ้าที่เจ้าทางดูแลคุ้มครองจากสิ่งชั่วร้าย 3) กิจกรรมตำข้าวบู้กตามความเชื่อใช้ในการไหว้บรรพบุรุษและรับประทานเพื่อความเป็นสิริมงคล 4) กิจกรรมการเดินรำกระทู้งไม้ไผ่เป็นการเฉลิมฉลองอวยพรเพื่อการแยกย้ายหรือเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ (มูลนิธิกระเจกเงา โครงการพิพิธภัณฑสถานชาวเขาดอนไศล, 2551) แต่ในปัจจุบันกระแสทุนนิยมและการพัฒนาทำให้กิจกรรมที่กล่าวมาในข้างต้นไม่ได้ถูกนำมาถ่ายทอดรวมถึงบริเวณสถานที่จัดกิจกรรมทางประเพณีไม่ได้สื่อสารให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นพื้นที่สำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเริ่มสูญหายไปตามยุคสมัย

จากการศึกษาความหมายการท่องเที๋ยวจึงวัฒนธรรมได้ให้ความหมายการท่องเที๋ยวจึงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีการบอกเล่าเรื่องราว

ในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึง สภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนควรพัฒนาควบคู่ไปกับการรักษาสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตเดิมที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรมในทุกด้าน และเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สืบทอดและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน (กาญจนา แสงล้มสุวรรณ, 2555)

จากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์ เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือการเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว (วาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ, 2558) จึงเป็นประเด็นในการตั้งสมมติฐานการวางผังและออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการนำกิจกรรมทางประเพณีและพื้นที่ลานกิจกรรมมาถ่ายทอดในลักษณะของพื้นที่และสถาปัตยกรรมโดยชาวบ้านและนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเปิดประสบการณ์การท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอกรวมถึงเรียนรู้กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมของชาวอำเภอบ้านผือ ดังนั้นจึงเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนควบคู่ไปกับการรักษากิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมของชาวอำเภอบ้านผืออย่างยั่งยืน

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรม ในด้านการลำดับความสำคัญของที่ว่างจัดลำดับโดยใช้ที่ว่างระหว่าง พื้นที่กิจกรรมเป็นกลไกสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 ลำดับ คือ 1) ที่ว่างสำหรับใช้สอยส่วนตัวในระดับครอบครัว 2) ที่ว่างสำหรับการติดต่อพูดคุยระหว่างครัวเรือน 3) ที่ว่างสำหรับใช้สอยร่วมกันในระดับชุมชน (Correa, 1989)

จึงเป็นประเด็นในการตั้งสมมติฐานการออกแบบวางผังชุมชนบ้านผือ ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีของชาวอำเภอบ้านผือ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการนำประเพณีที่สำคัญของชาวอำเภอบ้านผือประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมซำระล้างด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ 2) กิจกรรมการลอดประตูผี 3) กิจกรรมดำข้าวปัก และ 4) กิจกรรมการเดินรำกระทงไม้ไผ่ โดยการนำมาถ่ายทอดผ่านทางที่ว่างและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านผือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงความสำคัญของประเพณีชาวอำเภอบ้านผือ

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของชาวอำเภาจากอดีตจนถึงปัจจุบันสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2) เพื่อนำเสนอการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสู่กระบวนการออกแบบ

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

3.1 ศึกษาข้อมูลด้านวัฒนธรรมประเพณีชาวอำเภาจากของชุมชนบ้านผาศีจากข้อมูลทุติยภูมิ

จากเอกสารงานวิจัยที่เผยแพร่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.2 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลกายภาพพื้นฐานของชุมชนผาศี จากแหล่งข้อมูลบนสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการออกแบบวางผังชุมชน และเพื่อออกแบบให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.3 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านผาศี

โดยการใช้ทฤษฎีจินตภาพประกอบไปด้วย 1) ขอบเขต(Edge) 2) จุดศูนย์กลาง (Node) 3) เส้นทาง (Path) 4) ย่าน (District) 5) จุดหมายตา (Landmark) เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบวางผังให้ส่งเสริมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิเคราะห์วิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ฟื้นฟูพัฒนาเชิงอนุรักษ์ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.4 วิเคราะห์ประเพณีวัฒนธรรมของชาวอำเภาจากเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.5 ดำเนินออกแบบวางผังชุมชนให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.6 สรุปและเสนอแนะแนวทางการออกแบบชุมชนผาศี

โดยนำวัฒนธรรมของชาวอำเภาจากประยุกต์สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทและวัฒนธรรมคล้ายเคียงกันต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 จากการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านผาศี

ดังแสดงในรูปที่ 5 โดยการใช้ทฤษฎีจินตภาพ (Kevin Lynch, 1977) ประกอบไปด้วย 1) ขอบเขต (Edge) 2) จุดศูนย์กลาง (Node) 3) เส้นทาง (Path) 4) ย่าน (District) และ 5) จุดหมายตา (Landmark) ดังแสดงในรูปที่ 6 โดยลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านผาศี อาศัยหลักทางภูมิศาสตร์มีโดยมีพื้นที่โดยรอบเป็นภูเขา ทำให้ชุมชนบ้านผาศีมีขอบเขตล้อมรอบด้วยธรรมชาติ เส้นทางของชุมชนมีถนนสายหลักสามารถสัญจรโดยรถยนต์ได้ มีถนนสายรองกระจายไปตามพื้นที่ในชุมชน มีย่านที่พักอาศัยประกอบไปด้วยบ้านของชาวบ้านและที่พักโฮมสเตย์ ย่านวัฒนธรรมประกอบไปด้วยพื้นที่ลานสาวกอด พื้นที่ประตูดุ และพื้นที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งยังขาดการดูแลรักษาและไม่ส่งเสริมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ย่านเกษตรกรรมมีการปลูกกาแฟกระจายอยู่รอบชุมชน และมีจุดหมาย คือ พื้นที่

กิจกรรมลานสาวกอด ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่ชาวอาข่าใช้ในการประกอบกิจกรรมทางประเพณี แต่พื้นที่ไม่ได้สื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และไม่สามารถมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางประเพณีได้

รูปที่ 5 แสดงสภาพพื้นที่และลักษณะทางกายภาพของชุมชน
ที่มา : ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2563

รูปที่ 6 แสดงองค์ประกอบจินตภาพทั้ง 5 ของชุมชนบ้านผาศี
ที่มา : ผลงานการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

จากปัญหาทางกายภาพและจินตภาพของชุมชนบ้านผาศี นำมาวิเคราะห์ควบคู่กับการใช้ทฤษฎีการวางผัง (Correa, 1989) ว่าด้วยเรื่องลำดับความสำคัญของที่ว่างจัดลำดับโดยใช้ที่ว่างที่อยู่ระหว่างพื้นที่กิจกรรมเป็นกลไกสำคัญ โดยการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ย่านลานวัฒนธรรมเดิมของชาวอาข่าให้ตอบรับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังที่แสดงในรูปที่ 6 โดยการนำประเพณีสำคัญของชาวอาข่ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยแต่ยังคงส่งเสริมการเรียนรู้ในวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ โดยการจัดพื้นที่หรือรูปแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอาข่า และเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกระดับถนน (Street Furniture) ในชุมชนตามเส้นทางหลัก เส้นทางรอง ประกอบไปด้วย ป้ายบอกทาง ป้ายบอกรายละเอียดกิจกรรม โคมไฟ เป็นต้น โดยการออกแบบพื้นที่กิจกรรมให้ตอบรับกับการท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชม

4.2 ผลงานออกแบบสถาปัตยกรรมเบื้องต้นชุมชนบ้านผาศี โดยแบ่งเป็นพื้นที่สำคัญ 3 จุด ดังนี้

จุดที่ 1 พื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว ดังแสดงในรูปที่ 7 ประกอบไปด้วยที่จอดรถ จุดบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นเพียงพื้นที่สำหรับจอดรถของนักท่องเที่ยวไม่มีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่คอยให้ข้อมูลต่างๆกับนักท่องเที่ยว ดังแสดงในรูปที่ 8 จึงได้ออกแบบจุดบริการนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสามารถเข้าไปติดต่อรับข้อมูลข่าวสารต่างๆภายในชุมชนได้ และเพื่อให้ชาวบ้านได้พานักท่องเที่ยวไปร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมตามพื้นที่ต่างๆ ดังแสดงในรูปที่ 9

① ลานจอดรถ ② จุดบริการนักท่องเที่ยว

รูปที่ 7 ผังพื้นที่จุดบริการนักท่องเที่ยว
ที่มา : ผลงานผู้ออกแบบ

รูปที่ 8 แสดงสภาพพื้นที่เดิมของที่จอดรถ
ที่มา : ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 9 ทศนียภาพจุดบริการนักท่องเที่ยว
ที่มา : ผลงานจากผู้วิจัย

จุดที่ 2 พื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาข่า ประกอบไปด้วย ลานสาวกอด เวทีการแสดง ต่าข้าวปุ้น ซึ่งปัจจุบันยังคงมีกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมรวมถึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้พื้นที่ที่เป็นอยู่ไม่สามารถเอื้อต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ดังนั้นจึงได้ออกแบบพื้นที่เดิมขึ้นมาใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์และรับรู้วัฒนธรรมของชาวอาข่า โดยการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ ลานสาวกอด ประตูลี

รูปที่ 10 ผังพื้นที่จุดเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมอำเภอ
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

พื้นที่ลานสาวกอด (เวทีกิจกรรม) แต่เดิมเป็นพื้นที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมเดินรำกระทู้ไม้ไผ่ของชาวอาข่า แต่ในปัจจุบันแม้ตัวพื้นที่ยังคงใช้ในการประกอบกิจกรรมทางประเพณี แต่ไม่ได้สื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และไม่สามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมทางประเพณีได้ ดังแสดงในรูปที่ 11 ดังนั้นจึงได้พิจารณาออกแบบโดยประกอบไปด้วยพื้นที่นั่งชมกิจกรรมและออกแบบหลังคาเพื่อสร้างร่มเงาให้กับพื้นที่เดิมเพื่อให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านสามารถใช้งานพื้นที่ได้ตลอดทั้งวัน รวมถึงเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกระดับถนน ประกอบไปด้วยป้ายบอกเส้นทางและรายละเอียดกิจกรรม และโคมไฟส่องสว่าง ดังแสดงในรูปที่ 12

รูปที่ 11 แสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอด(เวทีการแสดง)
ที่มา: ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 12 ทักษะภาพโดยรวมของลานสาวกอด(เวทีการแสดง)
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

พื้นที่ลานสาวกอด(โล้ชิงช้า) พื้นที่เดิมเป็นที่ที่ชาวอาข่าใช้ในการประกอบประเพณี โล้ชิงช้า และเป็นจุดชมวิวลหลักของนักท่องเที่ยว แต่ว่าพื้นที่เดิมยังขาดการดูแลรักษามีการใช้งานผิดประเภทและไม่เหมาะสมต่อการใช้งานจึงทำให้พื้นที่เดิมไม่ส่งเสริมกับการท่องเที่ยว ดังแสดงในรูปที่ 13 ดังนั้นจึงได้พิจารณาออกแบบโดยการปรับปรุงทัศนียภาพพื้นที่เดิมให้เหมาะสมและรองรับการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับชมทิวทัศน์ได้มากขึ้นและเสริมสิ่ง

อำนวยความสะดวกระดับถนน ประกอบไปด้วยป้ายบอกเส้นทางและรายละเอียดกิจกรรม โคมไฟส่องสว่าง และม้านั่ง ดังแสดงในรูปที่ 14

รูปที่ 13 แสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอด (โล้ชิงช้า)
ที่มา : ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 14 ทศนียภาพลานสาวกอด (โล้ชิงช้า)
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

พื้นที่ลานสาวกอด พื้นที่เดิมเป็นพื้นที่ไม่ถูกใช้งานซึ่งอยู่ติดกับลาน โล้ชิงช้า ดังแสดงในรูปที่ 15 ดังนั้นจึงได้พิจารณาออกแบบโดยการออกแบบปรับปรุงพื้นที่เดิมให้เป็นพื้นที่ลานค้าข้าวปุ้นให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้และเพิ่มที่นั่งให้นักท่องเที่ยวสามารถรับชมกิจกรรมประเพณีค้าข้าวปุ้นได้ และเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกระดับถนน ประกอบไปด้วย ป้ายบอกรายละเอียดกิจกรรมและ โคมไฟส่องสว่าง ดังแสดงในรูปที่ 16

รูปที่ 15 แสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอด
ที่มา : ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 16 ทศนียภาพลานสาวกอด (ค้าข้าวปุ้น)
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

พื้นที่ประดูผี เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวอาข่า พื้นที่เดิมขาดไฟส่องสว่างและป้ายบอกทางและรายละเอียดกิจกรรมดังนั้นจึงได้ออกแบบปรับปรุงพื้นที่ทัศนียภาพ โดยรอบบริเวณประดูผีด้วยการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกปรับถนน (Street Furniture)ประกอบไปด้วย โคมไฟ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกรายละเอียดกิจกรรม

รูปที่ 17 แสดงสภาพพื้นที่เดิมประตูลี้
ที่มา : ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 18 ทศนียภาพประตูลี้
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

รูปที่ 19 ทศนียภาพร้านขายเสื้อผ้า
ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

จุดที่ 3 จุดส่งเสริมการท่องเที่ยวและศึกษาวิถีชีวิต ประกอบไปด้วย บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์และโรงครัวกาแป ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ดังแสดงในรูปที่ 20 ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงและไม่สามารถใช้งานบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่หวงห้ามที่สืบทอดมาตามความเชื่อของบรรพบุรุษดั้งเดิม ดังนั้นจึงได้ออกแบบพื้นที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สำหรับนักท่องเที่ยว ดังแสดงในรูปที่ 21 เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาชำระร่างกายให้บริสุทธิ์ตามความเชื่อของชาวอ่า และออกแบบปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เดิมให้เหมาะสมต่อและรองรับกับการท่องเที่ยวแต่ยังคงรักษาสภาพบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมเอาไว้ อีกทั้งเพิ่มเส้นทางศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านจนถึงโรงครัวกาแปของชุมชนซึ่งเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่เพิ่มเข้ามาภายหลัง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินดูวิถีชีวิตทางการเกษตรวิธีการปลูกกาแปของชาวบ้านได้ตลอดเส้นทาง

รูปที่ 20 แสดงสภาพพื้นที่เดิมบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

ที่มา : ภาพถ่ายจาก Google Map (2562)

รูปที่ 21 ทัศนียภาพบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

ที่มา : ผลงานผู้วิจัย

4.3 ผลการออกแบบ

ประกอบไปด้วย การออกแบบวางผัง การสร้างเส้นทางส่งเสริมการท่องเที่ยว ปรับปรุงทัศนียภาพและเสริมด้วยงานสถาปัตยกรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอ่าผ่านกิจกรรมในพื้นที่การเรียนรู้ ประกอบไปด้วย การชำระล้างด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ การเดินลอดประตูผี ประเพณีตำข้าวปึก และการเดินรำกระฟุ้งไม้ไผ่ และเมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสและมีส่วนร่วมกับกิจกรรม จะทำให้ได้รับประสบการณ์และเข้าใจถึงความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอ่า ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านผาฮี้ได้อย่างยั่งยืน

4.4 ข้อจำกัดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

ส่งผลให้ไม่สามารถลงพื้นที่จริงได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเข้าถึงข้อมูลเบื้องต้น ถ้าหากได้มีการนำไปใช้พัฒนาต่อ และได้ลงพื้นที่จริงรวมถึงเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้ แนวทางการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษา บริบทชุมชนบ้านผาฮี้ อำเภอแม่สาย ตำบลโป่งงาม จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนกลุ่มหมีอ่า ซึ่งมีกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอ่า โดยผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ด้วยองค์ประกอบทางจินตภาพทั้ง 5 โดยเสนอแนะการนำกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมชาวอ่ารวมถึงฟื้นฟูพื้นที่กิจกรรมประเพณีของชาวอ่ากลับมาในรูปแบบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านการออกแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไว้ในพื้นที่โดยเสนอแนะ 3 จุดผ่านการศึกษาวิถีชีวิตและกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย พื้นที่บริการนักท่องเที่ยว พื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมเดิม พื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือศึกษาวิถีชีวิตโดยพื้นที่ทั้ง 3 จุดจะทำให้เกิดการฟื้นฟูกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมรวมถึงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน พัฒนาพื้นที่ลานกิจกรรมทางวัฒนธรรมและส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับชุมชนรวมถึงสร้างประสบการณ์ที่ดีและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆแก่นักท่องเที่ยวโดยคาดว่าจะเป็แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่ไปกับ

การอนุรักษ์กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอำเภอรวมถึงส่งผลให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิตต่อการสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณชุมชนบ้านผาอี ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

7. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2564 จาก

https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_12/pdf/aw019.pdf

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2564 จาก

https://tourismdan1.blogspot.com/?fbclid=IwAR3tnwvCD5h15AeL4WrqLSbgfMlfhcywWQDgQRs_QTj0DZmIUMUzRQ6w0Vg

มูลนิธิกระจกเงาโครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น. (2551). ชนเผ่าอาข่า. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก

<http://www.openbase.in.th/node/1423>

วาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ. (2558). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2564 จาก

<https://sites.google.com/site/httpwwwtruepllookpanyacom44/xangxing>

วานเสถา สัมผัสศรี. (2560). กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมอาข่า. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2564 จาก

<http://mediastudio.co.th/2017/12/29/236030/?fbclid=IwAR25vIJNvoxNSPZWpNURXhfNOEbZTsG4P2KVXukK2yvZuE12vUOj1jUgvhk>

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม. (2562). ข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้านผาอี. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก

<http://pong-ngam.go.th/gallery-detail.php?id=54>

Correa, C. (1989). The New Landscape: Urbanisation in the Third World, North America Butterworth Architecture

Kevin, L. (1997). The image of the city. Cambridge: The MIT Press

Google Maps. ภาพถ่ายทางอากาศชุมชนบ้านผาอี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

<https://www.google.com/maps/place/Pha+hi+village+view+point/@20.3483765,99.8264396,1246m/data=!3m1!1e3!4m8!1m2!2m1!1z4Lib4Lij4Liw4LmA4Lie4LiT4Li1IOC4nOC4suC4ruC4tSDguJfguLXguYjguJnguLXguYnguKvguKHguK3guIrguLTguJU!3m4!1s0x30d6f5fa24a3b8db:0xaf94bcb1b23b4cfe!8m2!3d20.3525147!4d99.8252166?authuser=1&hl=en>

Google Maps. ภาพถ่ายสภาพพื้นที่เดิมของที่จอดรถชุมชนบ้านผาอี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

https://www.google.com/maps/@20.3523627,99.8253616,3a,75y,131.59h,69.21t/data=!3m7!1e1!3m5!1sLvxERIWUW1qh9hDYCj_J4A!2e0!6s%2F%2Fgeo2.ggpht.com%2Fcbk%3Fpanoid%3DLvxERIWUW1qh9hDYCj_J4A%26output%3Dthumbnail%26cb_client%3Dmaps_sv.tactile.gps%26thumb%3D2%26w%3D203%26h%3D100%26yaw%3D119.58623%26pitch%3D0%26thumbfov%3D100!7i16384!8i8192?authuser=1&hl=en

Google Maps. ภาพถ่ายแสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอด(เวทีการแสดง)ชุมชนบ้านผาฮี้. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

https://www.google.com/maps/@20.351898,99.8257746,3a,75y,117.92h,84.16t/data=!3m6!1e1!3m4!1sj8JQMvD_k1FzPmoGokDsqa!2e0!7i16384!8i8192?authuser=1&hl=en

Google Maps. ภาพถ่ายแสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอด(โล่ชิงช้า)ชุมชนบ้านผาฮี้. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

https://www.google.com/maps/@20.3518387,99.8258458,3a,75y,76.4h,83.87t/data=!3m6!1e1!3m4!1sIUUVSwBt_04yyAqpW9I48w!2e0!7i16384!8i8192?authuser=1&hl=en

Google Maps. ภาพถ่ายแสดงสภาพพื้นที่เดิมของลานสาวกอดชุมชนบ้านผาฮี้. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

<https://www.google.com/maps/@20.351634,99.8261713,3a,50.3y,316.06h,89.45t/data=!3m6!1e1!3m4!1sPGFkXNF3426cyMQAvxMq4Q!2e0!7i16384!8i8192?authuser=1&hl=en>

Google Maps. ภาพถ่ายแสดงสภาพพื้นที่เดิมประตูผีชุมชนบ้านผาฮี้. (ออนไลน์). แหล่งที่มา

https://www.google.com/maps/@20.3514666,99.8262385,3a,90y,132.87h,68.76t/data=!3m6!1e1!3m4!1sn-Lk4YHMgriJDQDth_YRA!2e0!7i16384!8i8192?authuser=1&hl=en